

Чижевська Л.В.

УДК 657.1

ЯКІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ГРОШОВІ КОШТИ, РОЗРАХУНКИ І КОНТРОЛЬ ЗА НЕЮ

Анотація. *Окреслено загальноприйняті функції та проблемні питання бухгалтерського обліку, як генератора інформації, в інституційній економіці. Зазначено, що якість облікової інформації, насамперед, формується на рівні кожного окремо взятого підприємства, а контроль повинен починатись із внутрішнього контролю. Спроектовано критерії якості облікової інформації та результативність контролю за нею на грошові кошти й розрахунки. Запропоновано виділити окремим пунктом особливості відображення електронних грошей у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку України. Подано пропозицію на рівні підприємства: підвищити кваліфікацію професійності бухгалтерської служби в частині обліку електронних грошових коштів та відображати суми електронних грошових коштів на окремому синтетичному рахунку.*

Ключові слова: *якість, облікова інформація, грошові кошти, економічний контроль.*

Аннотация. *Определены общепринятые функции и проблемные вопросы бухгалтерского учета, как генератора информации, в институциональной экономике. Отмечено, что качество учетной информации, прежде всего, формируется на уровне каждого отдельно взятого предприятия, а контроль должен начинаться с внутреннего контроля. Спроектированы критерии качества учетной информации и результативность контроля за ней на денежные средства и расчеты. Предложено выделить отдельным пунктом особенности отображения электронных денег в Положениях (стандартах) бухгалтерского учета Украины. Предложено на уровне предприятия: повысить квалификацию профессионализма бухгалтерской службы в части учета электронных денежных средств и отражать суммы электронных денежных средств на отдельном синтетическом счете.*

Ключевые слова: *качество, учетная информация, денежные средства, экономический контроль.*

Summary. *The common features and problems of accounting as a generator of information in institutional economics were discussed. It was noted that the quality of accounting information primarily is formed at the level of each individual enterprise and control should begin with internal control. Quality criterias of accounting information: full, truthful, unbiased information were studied, and also added the criterion known as dynamic. It was characterized, that the quality of information depends on: the legal framework, job descriptions of managers and accountants; timely fulfillment of obligations. It was found that due to the results of control information can be qualitative, semi-qualitative, poor quality and uncertain quality. The criteria of quality accounting and control information in cash and payments were designed. It was proposed to allocate as a separate item the features of electronic money in National accounting standards. The proposal at the enterprise level for: improving skills in professional accounting service according to the electronic cash accounting were posted; electronic cash flows on a single synthetic account were displayed. The conclusion was made as follows: the quality of information on the results of control provides assurance for accounting services and managers that they selected good methods of cash flow accounting management are rational; increases cash flows; helps to improve the legal system at the state level.*

Keywords: *quality accounting information, cash, economic control.*

Актуальність теми. Будь-яка інформація, яка продукується в обліку, повинна бути якісною, щоб забезпечити достовірність, прозорість, правдивість фіксації фактів господарського життя. Особливо дане питання є актуальним в умовах сучасного інтелектуалізованого суспільства, яке використовує інформацію як основний засіб для планування й прогнозування майбутніх дій.

До проблемних питань бухгалтерського обліку як інформаційної системи відносяться: як розв'язати довготривалу дискусію між сутністю економічних категорій і способів їх ідентифікації в бухгалтерському обліку; які найважливіші тенденції впливають на зміст і структуру звітів в частині ідентифікації і відображення активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат; чи може бухгалтерський облік відображати вартість підприємства; як змінюється облікове забезпечення прийняття рішень різними групами користувачів; як змінюється інформаційне забезпечення підприємницької діяльності при зміні бізнес-процесів?

Найзапитуванішою у підприємницькій діяльності з боку зовнішніх і внутрішніх користувачів фінансової звітності є інформація про грошові кошти, яка відображається як в первинних документах, облікових регістрах, так і в спеціально виділеній формі звітності – Звіті про рух грошових коштів. З іншого боку, наявність грошових коштів є умовою виконання договірних зобов'язань перед різними контрагентами.

У вітчизняному обліку зроблено чимало кроків у цьому напрямку на законодавчому рівні, проте на практиці якісні показники щодо відображення інформації про рух грошових коштів не завжди відповідають дійсності. Це й породжує проблематику якості інформації щодо цільового використання грошових коштів. У зв'язку із цим й проводиться контроль за грошовими коштами й розрахунками, методи та прийоми котрого повинні бути результативними задля прийняття майбутніх управлінських рішень щодо збільшення чи зменшення обсягів кредитування, вибору контрагентів, підвищення кваліфікації бухгалтерської служби.

Постановка завдання. Під час дослідження питання якості облікової інформації про грошові кошти та розрахунки й контроль за нею, було звернуто увагу на наступні завдання:

- визначити критерії якості інформації, що продукується в обліку грошових коштів і розрахунків;

- дослідити результативність облікової інформації в системі контролю за рахунок виділення якісної, умовно-якісної, неякісної інформації, інформації із невизначеною якістю з метою покращення якості управління грошовими коштами в наступних періодах;
- внести пропозиції щодо відображення у фінансовому обліку і звітності операцій з електронними грошима.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями ролі інформації в системі бухгалтерського обліку та контролю займалися такі вчені-економісти: Ф.Ф. Бутинець, З.В. Гуцайлюк, Л.М. Кіндрацька, І.Д. Лазаришина, В.С. Рудницький, М. С. Пушкар. Проблемні аспекти обліку, аналізу і контролю грошових коштів розглядали В.В. Ваварка, А.В. Грилицька, Н.В. Дубенко, О.І. Кашенко, І.С. Несходовський, О.А. Шевчук, В.В. Ясишена.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей якості інформації про грошові кошти та розрахунки та контроль за нею задля удосконалення методики ведення обліку та контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пожвавлення глобалізаційної тенденції у світі, формування інтелектуального суспільства, поява програмних забезпечень призвела до поглиблення ролі інформації та її модифікації в сучасних умовах розвитку економіки.

З.В. Гуцайлюк зауважує, що постійне зростання масштабів суспільного виробництва у свою чергу ставить жорсткі вимоги до якості управлінських рішень. Якщо у минулі роки вони дуже часто приймалися методом проб і помилок, користуючись інтуїцією та досвідом менеджерів, то в наш час таке стає неефективним, оскільки, по-перше, різко зросла ціна помилок (останні взагалі можуть привести до катастрофи бізнесу), і по-друге на їх виправлення в умовах жорсткої конкуренції відводиться дуже багато часу [1, с. 65].

Даремна втрата часу, це й відповідно втрата – грошових коштів, без яких не може функціонувати жодне ні вітчизняне, ні зарубіжне підприємство. Адже, як зазначає М. Ларні: "... час – це гроші" [4].

Грошові кошти в умовах глобалізації та інформаційного суспільства змінюють матеріальну форму, набуваючи електронної; виникають нові тенденції у методах управління ними.

Досліджуючи інституціоналізм, В.К. Данилко та В.В. Травін вважають, що на відміну від ХХ ст. наявність навіть великої кількості на підприємстві традиційних ресурсів сьогодні не є достатньою умовою для гарантії ефективного функціонування підприємства в майбутньому [2, с. 64].

В інституційній економіці бухгалтерський облік, крім загальноприйнятих, виконує наступні функції: формування інформації про підприємницькі здібності менеджменту; інформування власника про стан майна, над якими він не має прямого контролю; формування інформаційної бази для прийняття рішення про інвестування коштів; формування архівів (історії підприємства); доказовий інструмент в судах.

Грошові кошти самі по собі не є вже запорукою отримання підприємством великих прибутків, оскільки постає питання щодо вміння управляти ними, відобразити грошові розрахунки в системі обліку, ефективно проводити як внутрішній, так зовнішній контроль.

Розрахункова дисципліна передбачає зобов'язання суб'єктів господарювання дотримуватися встановлених правил проведення розрахункових операцій. Дана дисципліна базується на виконанні основних принципів здійснення грошових розрахунків. Дотримання розрахункової дисципліни сприяє прискоренню кругообігу коштів і зміцненню фінансового стану підприємства, а її порушення може бути наслідком незадовільної роботи фінансових служб підприємства, а також складного фінансового становища підприємств.

Тому облік, як генератор інформації, відіграє фундаментальну роль для аналізу, планування, прогнозування майбутніх господарських процесів щодо грошових коштів і розрахунків. У свою чергу, контроль повинен слідкувати за якістю інформації, яка формується в обліку.

Згідно із Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, метою фірми є створення та підтримання такої системи контролю якості, яка надала б їй достатню впевненість у тому, що: а) сама фірма та її персонал діють відповідно до професійних стандартів, законодавчих і регуляторних вимог; та б) звіти, які надаються фірмою або партнерами із завдання, відповідають обставинам [5].

Таким чином, якість інформації, перш за все, формується на рівні кожного окремо взятого підприємства, а контроль, перш за все, повинен розпочинатися із внутрішнього контролю, котрий постійно слідкує за якісними показниками облікової інформації.

Дж.Т. Дойл, В. Дже, С. Мак-Вей вважають, що внутрішній контроль спрямований на запобігання та/або виявлення помилок чи шахрайства, що може призвести до викривлення фінансової звітності [8, с. 1144].

У фінансовій звітності закладена вихідна інформація, яка формується на основі вхідної, саме тому від якості вхідної інформації, що фіксується у платіжних документах, залежить і достовірність звітності.

В.М. Пархоменко звертає увагу на те, що в даний час однією із серйозних проблем для вітчизняних підприємств є створення системи якості, яка б надала господарюючим суб'єктам можливість виробництва конкурентоздатної продукції. Розвиток зовнішньо-економічних зв'язків і вихід на закордонні ринки зобов'язує підприємства враховувати питання системи якості при проведенні переговорів з іноземними замовниками [6, с. 370].

ЯКІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ГРОШОВІ КОШТИ, РОЗРАХУНКИ І КОНТРОЛЬ ЗА НЕЮ

Саме тому якість інформації, прозорість ведення обліку є одним із шляхів залучення іноземним замовником додаткових коштів. Тому за якістю інформації можна визначати і економічний стан держави, адже вона формується не лише на рівні окремо взятого підприємства, а й на державному рівні через законодавчу базу.

Критерії якості інформації прописані у Законі України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність”, де метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів [7].

Тобто в цьому законі до критеріїв якості відносять повну, правдиву і неупереджену інформацію (рис. 1.).

Рис. 1. Критерії та результативність якості інформації в системі обліку та контролю

Х. Сює вважає, що бухгалтерський облік в інформаційній системі виступає в якості однієї із найбільш важливих систем організації, що змінила свій спосіб збору, обробки, зберігання і розповсюдження інформації. В даний час, все більше і більше цифрова та он-лайн інформація використовується в системі бухгалтерської. Крім того, вчений переконаний, що підприємствам необхідно зосередитись на критичних факторах облікової інформації, якщо хочуть досягнути високої якості облікової інформації [9].

О.І. Кашенко стверджує, що в умовах сучасних інформаційних технологій поняття “гроші” отримало подальший розвиток в результаті впровадження електронних грошей [3, с. 6].

Якість інформації залежить, перш за все, від: 1) прийняття нормативно-правової бази; 2) кваліфікаційних характеристик управлінців й бухгалтерів та своєчасності виконання ними зобов'язань.

Вважаємо, що для поліпшення якості інформації про грошові кошти і розрахунки можна здійснити низку потенційних заходів, що представлені на рисунку 2.

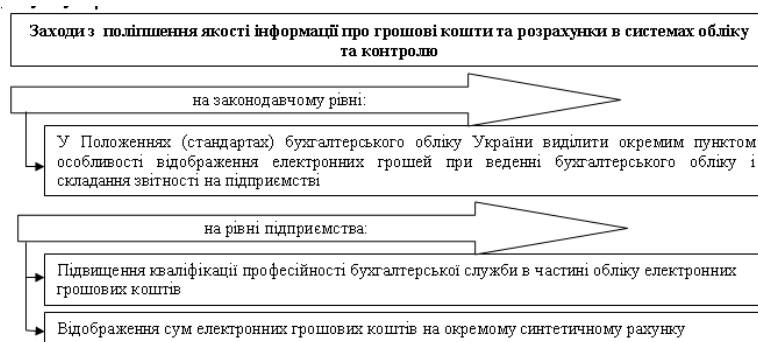

Рис. 2. Потенційні заходи щодо поліпшення якості інформації про грошові кошти і розрахунки в системі обліку та контролю

Результативність інформації виявляється під час проведення контролю, і формування висновків, а якісна інформація про грошові кошти і розрахунки:

- дає впевненість бухгалтерській службі та управлінцям, що вибрані ними методи управління грошовими коштами та їх обліку є раціональними;
- сприяє збільшенню грошових надходжень, а, отже, і прибутку;
- допомагає покращити законодавчу систему на державному рівні.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У результаті аналізу нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків, зокрема розрахункових операцій з використанням електронних грошових коштів, обґрунтовано необхідність внесення змін до чинного законодавства України щодо регулювання порядку здійснення розрахунків електронними грошовими коштами, а також визначення таких коштів як об'єкта бухгалтерського обліку, що дозволяє уникнути суперечностей та незаконності здійснення відповідних операцій, розробити відповідну методику їх облікового відображення та оптимізувати грошовий оборот суб'єкта господарювання через економію фінансових ресурсів.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш поглибленому дослідженні змісту, структури і достовірності контрольної інформації, її якості та практичного застосування у вітчизняних підприємствах.

Джерела та література:

1. Гуцайлюк З. В. Облік і контроль у ринковій економіці: елементи концепції / З. В. Гуцайлюк. – Тернопіль: Крок, 2013. – 176 с.
2. Данилко В. К. Институционный капитал как объект бухгалтерского учета / В. К. Данилко, В. В. Травин // Бухгалтерский учет, контроль и анализ: социальные ориентиры: Результаты исследований проблем бухгалтерского учета и контроля Житомирской научной бухгалтерской школы: моногр. [Ф. Ф. Бутынец и др.]; под. общ. ред. [и с предисл.] Ф. Ф. Бутынца. – Житомир: ЖГТУ, 2008. – С. 61-82.
3. Кашенко О. І. Облік і аналіз грошових коштів та розрахунків в системі управління підприємством: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами діяльності)" / О.І. Кашенко. – К., 2012. – 20 с.
4. Ларні М. Час – гроші. Парадокси класичної формули [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://megasite.in.ua/2102-chas-groshti-paradoksi-klasicjno-formuli.html>
5. Міжнародний стандарт контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видана Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAS), Аудиторська палата України, переклад з англ. мови видавництво "Фенікс". – К.: Фенікс, 2010. – 852 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pro-u4ot.info/files/audit/MCA/ISA_2010_p1.pdf http://pro-u4ot.info/files/audit/MCA/ISA_2010_p2.pdf
6. Пархоменко В. Н. Социально-экономическая значимость учета и контроль качества продукции / Пархоменко В. Н. // Бухгалтерский учет, контроль и анализ: социальные ориентиры: Результаты исследований проблем бухгалтерского учета и контроля Житомирской научной бухгалтерской школы: моногр. [Ф. Ф. Бутынец и др.]; под. общ. ред. [и с предисл.] Ф. Ф. Бутынца. – Житомир: ЖГТУ, 2008. – С. 370-419.
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № N 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
8. Doyle J.T. Accruals Quality and Internal Control over Financial Reporting J.T.Doyle , W. Ge, S. McVay, V.82, № 5, 2007, p. 1141-1170 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://faculty.washington.edu/smcvay/DGM_2007_TAR.pdf
9. Xu H. Data quality issues for accounting information systems' implementation: Systems, stakeholders, and organizational factors / H.Xu [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aabri.com/manuscripts/09189.pdf>
- 10.